KUNTALIITTO | Association of Finnish Municipalities

Aila Puustinen-Korhonen

Lausunto
1.6.2020
559/03/2020

Eduskunta
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 § ja 49 §:n muuttamisesta

Kotoutumisen edistämisestä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ilman huoltajaa oleva lapsi tai nuori, jolle on myönnetty oleskelulupa hänen haettuaan Suomessa alaikäisenä kansainvälistä suojelua tai joka on otettu Suomeen pakolaiskiintiössä, voi olla tukitoimenpiteiden piirissä nykyisen 21 vuoden yläikärajan sijaan siihen asti, kunnes hän täyttää 25 vuotta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia kotoutumisen edistämisestä siten, että kunnalle korvataan ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneet kustannukset siltä ajalta, kunnes nuori täyttää 25 vuotta. Nykyisin tuo ikäraja on 21 vuotta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Palvelujen piiriin ikärajan noston myötä tulevien nuorten määrä on pieni, arviolta noin 180 nuorta vuodessa. Koska heille järjestettävät tukipalvelut tulevat kokonaisuudessaan korvattaviksi valtion varoista, ei kunnalle koidu palvelujen järjestämisestä kustannuksia. Kuntien kustannettavaksi jää sosiaalihuollon työpanos palvelujen järjestämisessä ja nuorten ohjaamisessa. Voidaan kuitenkin arvioida, että kokonaistyöpanos ei kunnissa lisäänny, koska todennäköisesti nyt ehdotettu tuki vähentää palvelujen käyttöä muualla palvelujärjestelmässä ehdotuksessa arvioidulla tavalla. Kuntaliitto pitää ehdotusta ikärajan osalta kannatettavana, mutta kiinnittää huomiota siihen, että laissa kotoutumisen edistämisestä ei tulisi laisinkaan käyttää käsitettä jälkihuolto, koska ko. palvelussa ei ole laisinkaan kysymys jälkihuollosta, jonka sisällöstä on säädetty lastensuojelulaissa. Kysymyksessä eivät myöskään ole lastensuojelun palveluihin rinnasteiset palvelut, kuten perusteluissa ja säännöksissä annetaan ymmärtää.

Kuntaliiton esitys kotoutumisen edistämisestä annetun lain 26 §:n ja 49 §:n muuttamisesta

Kuntaliitto ehdottaa edellä mainituin perustein, että kotouttamislain soveltamisessa ilmenneiden ongelmien ja tulkintaepäselvyyksien vuoksi tarkennettaisiin kotoutumisen edistämisestä annetun lain 26 §:ää ja 49 §:ää.

Association of Finnish Municipalities
www.localfinland.fi
firstname.lastname@kuntaliitto.fi

KUNTALIITTO | Association of Finnish Municipalities

Lausunto
1.6.2020
559/03/2020

Aila Puustinen-Korhonen

Kotouttamisen edistämisestä annetun lain 26 §:ssä säädetään lastensuojelun jälkihuollon toimenpiteistä seuraavasti:

> ”Muut kotoutumista tukevat ja edistävät toimenpiteet ja palvelut
>
> Sen lisäksi mitä edellä säädetään, kotoutumista edistävinä ja tukevina toimenpiteinä ja palveluina voidaan järjestää esimerkiksi:
>
> 1) maahanmuuttajalapsen ja -nuoren kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja;
>
> 2) alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneen ja oleskeluluvan saaneen **lastensuojelun jälkihuollon toimenpiteitä ja palveluja;**
>
> 3) erityisiä toimenpiteitä tarvitsevan palveluja ja tukitoimia;
>
> 4) muita toimenpiteitä ja palveluja, jotka kannustavat maahanmuuttajaa omatoimisesti hankkimaan yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja.”

Lastensuojelun sisällöstä ja toimenpiteistä säädetään lastensuojelulaissa, josta vastataan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla. Kunnissa tehtävän käytännön työn näkökulmasta on hyvin hämmentävää, että työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kuuluvassa lainsäädännössä säädetään samalla käsitteellä lastensuojelun jälkihuollon toimenpiteistä asiakasryhmälle, jolle ei lastensuojelulain nojalla synny jälkihuolto-oikeutta eikä kunnille vastaavasti jälkihuoltovelvoitetta sillä perusteella, että lapset ovat saapuneet Suomeen alaikäisinä ilman huoltajaa ja ovat saaneet vastaanottolain mukaisia palveluja ennen oleskeluluvan saamista. Näille lapsille ei myöskään automaattisesti synny lastensuojelun asiakkuutta Suomessa. Mikäli heillä ilmenee lastensuojelun tukitoimien tarvetta, ne arvioidaan ja palvelut myönnetään lastensuojelulain perusteella kuten muillekin lapsille, joilla on kotikunta Suomessa. Laki kotoutumisen edistämisestä ei voi olla oikopolku lastensuojelulain mukaisten jälkihuoltopalveluiden saamiselle.

Jälkihuolto-oikeudesta on säädetty lastensuojelulain 75 §:ssä seuraavasti:

> ”Lapsen ja nuoren oikeus jälkihuoltoon
>
> Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle tämän luvun mukainen jälkihuolto 40 §:ssä tarkoitetun sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös 37 §:ssä tarkoitetun avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin.
>
> Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muulle kuin 1 momentissa tarkoitetulle lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle.
>
> Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen

Association of Finnish Municipalities
www.localfinland.fi
firstname.lastname@kuntaliitto.fi

päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 25 vuotta."

Vaikka perheryhmäkotien toimintaan sovelletaan eräitä henkilöstön määrää, kelpoisuutta ja toimitiloja koskevia lastensuojelulain säännöksiä, sijoitukset perheryhmäkoteihin, perhehoitoon tai asumisyksiköihin eivät kuitenkaan ole lastensuojelulain mukaisia sijoituksia eivätkä perheryhmäkodit ole lastensuojelulaitoksia. Sijoitukset perheryhmäkotiin tai muuhun asumisyksikköön eivät tapahdu sosiaalihuollon viranhaltijan toimesta lastensuojelulain mukaisilla päätöksillä. Lapset eivät ole perheryhmäkodissa tai perhesijoituksessa sijaishuollossa eivätkä myöskään avohuollon tukitoimisijoituksessa, vaan kotouttamisen edistämisestä annetun lain mukaisissa asumisyksiköissä.

Kunta osoittaa lapselle sopivan asumispaikan lapsen saatua oleskeluluvan. Näin ollen on selvää, että heille ei synny lastensuojelulaissa säädettyä jälkihuolto-oikeutta kotoutumisen edistämistä koskevan lain puitteissa. Nykyinen sanamuoto "lastensuojelun jälkihuollon toimenpiteitä ja palveluja" kotoutumisen edistämisestä annetun lain 26 §:ssä on aiheuttanut esimerkiksi tulkinnallista epäselvyyttä siitä, pitäisikö lapset ensin ottaa huostaan ennen kuin heille voidaan osoittaa asumispaikka perheryhmäkodissa. Tämä on ongelmallista, sillä syntyy ristiriitaa lastensuojelulaissa säädettyjen huostaanoton edellytysten kanssa eivätkä huostaanoton edellytykset lastensuojelulain tarkoittamalla tavalla täyty. Huostaanottoon ryhtyminen mm. edellyttäisi, että lastensuojelulain mukaiset avohuollon tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Huostaanoton edellytyksistä on säädetty lastensuojelulain 40 §:ssä seuraavasti:

"Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos:

1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai

2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos:

1) 7 luvussa tarkoitetut toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja

2) sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista."

Kuntaliiton näkemyksen mukaan lainsäädännön tulisi olla mahdollisimman selkeää sekä palveluja käyttäville asiakkaille, että sitä soveltaville viranhaltijoille. Käsitteiden yhteneväisyys lainsäädännössä on tärkeää lain soveltamisen ja asiakkaiden oikeusturvan kannalta. Nyt lainsäädännön epäselvyys ja tulkinnanvaraisuus aiheuttavat tarpeetonta epämääräisyyttä lastensuojelulain mukaisten palvelujen ja kotoutumisen

edistämisestä säädettyjen palvelujen toteuttamiselle ja johtavat myös huostaanottoihin, joille ei ole laillista perustetta.

Kuntaliitto pitää esitystä kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 §:n ja 49 §:n muuttamisesta kannatettavana. Kuntaliitto kuitenkin huomauttaa, että lain 26 §:n 1 momentin 2 kohdan sanamuotoa tulisi tässä yhteydessä tarkentaa seuraavalla tavalla sillä perusteella, että muutos selkiinnyttäisi lain käytännön soveltamista. Kuntaliitto ehdottaa 26 §:n 1 momentissa olevan käsitteen ”lastensuojelun jälkihuollon toimenpiteitä ja palveluja” tarkentamista seuraavasti:

2) alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneen ja **oleskeluluvan saaneen 18-24-vuotiaan tukipalveluita itsenäistymisen tukemiseksi.**

Yllä mainituin perusteluin Kuntaliitto esittää lisäksi, että myös 49 § 1 mom. koskevaa muutosehdotusta täsmennettäisiin vastaavanlaiseen muotoon, jossa korvataan nykyinen ilmaisu ”muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä” seuraavasti:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja **muista itsenäistymisen tukemisen palveluista** kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka kunnes nuori täyttää 25 vuotta;

SUOMEN KUNTALIITTO

Aila Puustinen-Korhonen
erityisasiantuntija

Association of Finnish Municipalities
www.localfinland.fi
firstname.lastname@kuntaliitto.fi